

Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi

Yıl: 2017, Cilt: 18, Sayı: 1, Sayfa No: 45-59

DOI: 10.21565/ozelegitimdergisi.296901

ARAŞTIRMA

Gönderim Tarihi: 02.09.16

Kabul Tarihi: 13.02.17

Erken Görünüm: 09.03.17

Ağır ve Çoklu Yetersizliği (AÇYE) Olan Bireylerle Çalışan Özel Eğitim Öğretmenlerinin Yaşadıkları Sorunların Belirlenmesi

Sakine Adıgüzel*
Uludağ Üniversitesi

Mine Kızır**
Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi

Emine Eratay***
Abant İzzet Baysal Üniversitesi

Öz

Bu araştırma, ağır ve çoklu yetersizliği (AÇYE) olan bireylerle çalışan özel eğitim öğretmenlerinin yaşadıkları sorunların belirlenmesi amacıyla yürütülmüştür. Bu doğrultuda, AÇYE olan bireylerle çalışan özel eğitim alan mezunu 14 özel eğitim öğretmeniyle yarı yapılandırılmış görüşmeler yapılmış ve görüşmelerin ses kayıtları yazılarak görüşme dökümleri hazırlanmıştır. Veriler betimsel analiz yöntemiyle analiz edilmiştir. Bulgular temel olarak; özel eğitim öğretmenlerinin AÇYE hakkında yeterli bilgi ve beceriye sahip olmadıklarını, alanda çalışan uzman sayısının yetersiz olduğunu, özel eğitim öğretmeni yetiştirmeye ilişkin sorunlar olduğunu, ekip çalışmasının yetersiz olduğunu, yasal düzenlemelerin yetersiz olduğunu, müfredata ilişkin sorunlar olduğunu, öğrencilerin eğitim kurumlarına yerleştirilmesine ilişkin sorunlar olduğunu, hizmet içi eğitimin yetersiz olduğunu ve müfredata ilişkin sorunlar olduğunu ortaya koymaktadır. Araştırma bulgularından yola çıkarak, özel eğitim lisans programlarında ağır ve çoklu yetersizliğe yönelik derslerin sayılarının artırılması, teorik derslerin uygulamalarla desteklenmesi, alanda çalışan öğretmenlerin hizmet içi eğitimlerle desteklenmesi ve ağır ve çoklu yetersizlik alanına yönelik lisansüstü programların açılarak alandaki uzman sayısı artırılması önerilebilir.

Anahtar sözcükler: Ağır ve çoklu yetersizlik, özel eğitim öğretmeni, öğretmen sorunları, öğretmen yeterliği.

Önerilen Atıf Şekli

Adıgüzel, S., Kızır, M., & Eratay, E. (2017). Ağır ve çoklu yetersizliği (AÇYE) olan bireylerle çalışan özel eğitim öğretmenlerinin yaşadıkları sorunların belirlenmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 18(1), 45-59.

***Sorumlu Yazar:** Öğr. Gör., Uludağ Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Özel Eğitim Bölümü, Bursa, E-posta: sakinealacayir@gmail.com

**Öğr. Gör., Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Özel Eğitim Bölümü, Muğla, E-posta: minekizir@gmail.com

***Doç. Dr., Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Özel Eğitim Bölümü, Bolu, E-posta: eratay_e@ibu.edu.tr

AÇYE olan bireyler birden fazla yetersizliğe sahiptirler ve bunlardan biri ağır düzeyde zihinsel yetersizliktir. Yetersizliğin birden fazla olması durumu sıklıkla duyuşsal ve fiziksel yetersizlikleri içerir. Bunun yanında otizm spektrum bozukluğuyla da ilişkili olabilir. Bununla birlikte kendine zarar vermeye yönelik davranışları da görmek mümkündür (Lacey ve Oyvry, 2013). AÇYE olan bireyler uzun yıllar eğitim ortamlarının dışında tutulsalar da ancak son yıllarda yapılan bilimsel çalışmalar ve yasal düzenlemelerle birlikte eğitim haklarını kazanmaya başlamışlardır (Pletsch, 2015). AÇYE olan bireylerin sağlık, sosyal bakım ve öğrenme ihtiyaçlarının çeşitliğinden dolayı sağlanacak hizmetlerde ekip çalışmasına ihtiyaç duyulmaktadır (Lacey ve Oyvry, 2013). AÇYE olan bireylere hizmet sunacak ekibin üyelerinden biri de özel eğitim öğretmenleridir.

Özel eğitim öğretmenleri eğitim ortamlarında; eğitim programlarındaki eksiklikler, özelliklerini yeterince bilmedikleri çocuklarla çalışmak, onlara danışmanlık yapacak uzmanların bulunmaması gibi sorunlarla karşı karşıya kalmaktadır (Başaran, 2001). Özel eğitim öğretmenlerin yaşadıkları sorunların çözülmesi, öğretmenlerin yeterliklerini arttırarak eğitimin kalitesini arttıracaktır (Güleç Aslan, 2014).

Eğitim sisteminde öğretmenlerin yaşadıkları güçlükler öğretmen yetiştirme programlarıyla yakından ilişkilidir (Dedeoğlu, Durali ve Tanrıverdi, 2004). Nitelikli özel eğitim hizmetleri de öğretmenlerin nitelikleri ve yeterlikleriyle ilişkilidir (Aslan, 2014). Değişmekte olan öğretmen yeterlikleri kriterleri öğretmenleri farklı alanlarda bilgi ve beceri sahibi olmaya zorlamaktadır (Karasu, Aykut ve Yılmaz, 2014a). Bu alanlardan birisi de AÇYE olan öğrencilerle ilişkili öğretmen yeterlikleridir. AÇYE olan çocuklarla çalışacak nitelikli özel eğitim öğretmenlerinin sayısındaki sınırlılık hizmet içi eğitimlerin önemini ön plana çıkarmaktadır (Brown Stephenson ve Carter, 2014). Hizmet içi eğitim öğretmenlerin bilgi ve becerilerini güncellemenin de bir yoludur (Horrocks, 2010).

Özel eğitim öğretmenlerinin sorunlarının belirlenmesiyle ilgili birçok çalışma mevcuttur. Ergül, Baydık ve Demir (2013) tarafından özel eğitim öğretmenleri ve dördüncü sınıf öğrencileri ile yapılan çalışmada; öğretmenler akademik becerilerin öğretimi, sınıf yönetimi, dil ve konuşma becerilerinin kazandırılması ve otizm alanlarında kendilerini yetersiz bulduklarını ifade etmiştir. Bir başka çalışmada ise öğretmenler öğretim sunarken yaşadıkları sorunları; fiziksel imkansızlıklar, öğrencilerin çeşitli sorunları, öğrenciyle geçirilen öğretim süresinin kısıtlılığı, sınıfta performansları oldukça farklı öğrencilerin olması ve uygulama deneyimlerinin eksik olması olarak bildirmişlerdir (Güleç-Aslan ve Özbey, 2014). Karasu, Aykut ve Yılmaz (2014a) tarafından zihin engelliler öğretmenlerinin hizmet içi eğitim ihtiyaçlarının belirlenmesi amacıyla yapılan çalışmada; öğretmenlerin ihtiyaçlarının davranış değiştirme, sınıf yönetimi, öğretim yöntemleri, aile eğitimi, cinsel eğitim ve otizm konularında olduğu belirlenmiştir. Dedeoğlu, Durali ve Tanrıverdi Kış (2004), özel eğitim bölümü zihin engelliler öğretmenliği anabilim dalı lisans öğrencileri ve mezunlarının kendi bölüm programları, öğretmen yetiştirme ve eğitim fakülteleri ile ilgili görüş ve önerilerinin belirlenmesi amacıyla yapılan çalışmada; lisans derslerinde uygulamaya daha yoğun olarak odaklanılması ve eğitim fakültelerinin yeniden yapılandırılması gerektiğini göstermiştir. Karasu, Aykut ve Yılmaz (2014b), tarafından yapılan bir diğer çalışmanın bulgularına baktığımızda öğretmenlerin uygulama ile doğrudan ilgili olarak değerlendirdikleri derslerin korunması yönünde eğilimleri olduğu, diğer derslere dönük eğilimlerininse çok net olmadığı belirlenmiştir.

Alanyazın incelendiğinde AÇYE alanında ülkemizde sınırlı sayıda sayıda çalışma bulunduğu görülmektedir. AÇYE alanında yapılan çalışmaları incelediğimizde; görmeyen çoklu yetersizliğe sahip öğrencilerde çok duyulu hikaye anlatımının kullanımı (Şafak, Yılmaz ve Ülger Demiryürek, 2016), kardeşlerin AÇYE olan bireylere karşı tutumları (Şafak, Çetin ve Kot, 2015), AÇYE olan bireylere seçim yapma becerisinin öğretimi (Şafak ve Uyar, 2015), çoklu yetersizliği olan çocukların annelerinin çocuklarının gelişimlerine ilişkin görüşlerinin belirlenmesi (Bahçivanoğlu-Yazıcı ve Akçin, 2014), çoklu yetersizliği olan çocuğa sahip annelerin erken çocukluk özel eğitimi hizmetleri sürecinde karşılaştıkları güçlüklerin belirlenmesi (Sardohan-Yıldırım ve Akçamete, 2014), AÇYE olan bireylerin tercihlerinin değerlendirilmesi ve seçim yapma becerisinin öğretimi (Eldeniz-Çetin, 2013), çok engelli görmeyen çocuklar için söz öncesi iletişim becerileri ölçeği'nin geliştirilmesi (Ayyıldız, 2012), zihinsel ve fiziksel yetersizliğe sahip çocuğu olan ailelerin yaşam doyumu ve umutsuzluk düzeylerini belirlenmesi (Akandere ve diğ., 2009) amacıyla yapılan çalışmaları görmekteyiz.

Wendorf (1999) tarafından AÇYE olan öğrencilerle çalışan öğretmenlerin ihtiyaçlarının belirlenmesi amacıyla yapılan çalışmada; öğretmenlerin genel öğretim stratejileri yerine öğrenciye özel öğretim stratejileri geliştirdikleri ve rollerin açıkça tanımlandığı disiplinler arası bir ekip çalışmasına ihtiyaç duydukları belirlenmiştir. Horrocks (2010) tarafından yapılan çalışmada, öğretmenlerin hizmet içi eğitimden önce AÇYE olan bireyleri değerlendirmek ve onlara öğretim sunmak için yeterli bilgi düzeyine sahip olmadıkları, hizmet içi eğitime ve desteğe ihtiyaç duydukları belirlenmiş, öğretmenlerin sınıf içi performanslarının belirlenerek gerekli destek eğitimin sağlanması önerilmiştir. Izen ve Brown (1991) ise AÇYE olan çocukların eğitimiyle ilişkili öğretmen algılarını inceleyerek; öğretmenlerin kaliteli hizmet sunarken önemli değişkenleri ne olarak algıladıklarını, sınıf içi uygulamalarını, üniversitelerinin öğretmen yetiştirme programlarındaki güçlü ve zayıf yönlerini ne olarak algıladıklarını belirlemeyi amaçlamışlardır. Çalışma bulguları, öğretmenlerin aldıkları lisans eğitimini AÇYE olan bireylerle çalışmak için yeterli görmediklerini, mesleki beceriler ve toplumsal yaşam becerileri gibi temel alanları öğrencilere faydalı olmayacağı için programa dahil etmediklerini göstermiştir. AÇYE olan öğrenciler söz konusu olduğunda, etkili uygulamalar öğretmenler tarafından daha az önemli bulunmuştur. Chalmers, Carter, Clayton ve Hook (1998) tarafından yapılan çalışmada ağır düzeyde yetersizliği olan bireylerle çalışan öğretmenlerin; yetersiz çalışan sayısı, yetersiz zaman, yetersiz ödenek ve terapi servislerine yetersiz ulaşım gibi nedenlerden ötürü etkili kabul edilen uygulamaları kullanamadıklarını belirtmişlerdir. Öğretmenler davranış kontrolü, iletişim ve sosyal becerilerin öğretiminde hizmet içi eğitime ihtiyaç duyduklarını belirtmişlerdir. Hiroyuki (2008) AÇYE olan bireylerle çalışan öğretmenlere sunulacak okul danışmanlığının özelliklerini incelediği çalışmada, danışmanlığın yerinde eğitim yoluyla sunulmasının önemi üzerinde durmuştur. Ayrıca üniversiteler ve yerel eğitim merkezlerinin işbirliği ile sunulacak okul danışmanlığının öğretmenlerin uzmanlığını geliştirmek için önemli bir adım olduğu belirtilmiştir.

Özel eğitim öğretmenlerinin AÇYE olan bireylerle çalışırken çeşitli sorunlar yaşayabilecekleri düşünülmektedir. Özel eğitim öğretmenlerinin yaşadıkları sorunların belirlenmesi için yapılacak bu çalışma; var olan sorunlara çözüm önerilerinin getirilmesi ve AÇYE olan bireylere sunulan hizmetlerin iyileştirilmesi için var olan durumu betimlemesi yönüyle önemli görülmektedir.

Bu çalışmada AÇYE olan bireylerle çalışan özel eğitim öğretmenlerinin yaşadıkları sorunların belirlenmesi amaçlanmaktadır.

Araştırmada aşağıdaki araştırma sorularının cevabı aranmıştır:

1. Özel eğitim öğretmenlerinin AÇYE konusunda sahip oldukları bilgi ve becerilere ilişkin görüşleri nelerdir?
2. Özel eğitim öğretmenlerinin AÇYE konusunda destek almak istedikleri alanlar nelerdir?
3. Özel eğitim öğretmenlerinin yasal düzenlemelerle ilgili görüşleri nelerdir?
4. Özel eğitim öğretmenlerinin öğrencilerin hangi uzmanlardan eğitim almaları gerektiğiyle ilgili görüşleri nelerdir?
5. Özel eğitim öğretmenlerinin temel sorunları nelerdir?
6. Özel eğitim öğretmenlerinin çözüm önerileri nelerdir?

Yöntem

Yöntem bölümünde araştırmanın deseni, çalışma grubu, verilerin toplanması, verilerin analizi ve yorumlanması ve geçerlilik ve güvenilirlik bilgilerine yer verilmiştir.

Araştırmanın Deseni

Araştırmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Nitel araştırma yöntemi, seçilen çalışma grubundan detaylı veri toplanabilmesine izin vermesi nedeniyle tercih edilmiştir. Nitel araştırma teknikleri bütüncül bir

yaklaşımı sahiptir ayrıca tümevarımcı bir analizle algıların ortaya konmasını sağlamaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2008).

Çalışma Grubu

Bu araştırmada çalışma grubu, ölçüt örnekleme tekniğine uygun şekilde belirlenmiştir. Ölçüt örnekleme tekniği, çalışma grubunun araştırma probleminin gerektirdiği niteliklere sahip kişiler, olaylar, nesnelere ya da durumlardan oluşturulmasıdır (Ekiz, 2003). Belirlenen ölçütlerden birincisi çalışma grubunda yer alan öğretmenlerin özel eğitim alan mezunu olması bir diğeri ise AÇYE olan bireylerle çalışmış olmasıdır. Çalışmaya AÇYE olan bireylerle çalıştığını belirten ve gönüllü olan 14 özel eğitim öğretmeni katılmıştır. Araştırmaya katılan öğretmenlerin cinsiyet, mezun olunan alan, mezun olunan üniversite, çalışma süresi, çalıştığı kurum ve bağlı olduğu birim ve şehre göre dağılımı tablo 1’de gösterilmiştir.

Tablo 1

Çalışma Grubunda Yer Alan Öğretmenlerin Özellikleri

Çalışma grubu	Cinsiyet	Mezun olunan alan	Mezun olunan üniversite	Çalışma süresi	Çalıştığı kurum	Çalıştığı şehir
K1	K	Zihin Eng. Öğrt.	Abant İzzet Baysal Üniversitesi	7 yıl	MEB Özel Eğitim Okulu	İstanbul
K2	K	Zihin Eng. Öğrt.	Selçuk Üniversitesi	5 yıl	Özel Eğitim Rehabilitasyon Merkezi	İstanbul
K3	K	İşitme Eng. Öğrt.	Anadolu Üniversitesi	16 yıl	MEB Özel Eğitim Okulu	Ankara
K4	K	Zihin Eng. Öğrt.	Marmara Üniversitesi	1 yıl	Özel Eğitim Rehabilitasyon Merkezi	İstanbul
K5	E	Zihin Eng. Öğrt.	Abant İzzet Baysal Üniversitesi	5 yıl	MEB Özel Eğitim Okulu	İstanbul
K6	K	Zihin Eng. Öğrt.	Abant İzzet Baysal Üniversitesi	6 yıl	MEB Özel Eğitim Okulu	Edirne
K7	K	Zihin Eng. Öğrt.	Anadolu Üniversitesi	1 yıl	MEB Özel Eğitim Okulu	İzmir
K8	K	Zihin Eng. Öğrt.	19 Mayıs Üniversitesi	7 yıl	MEB Özel Eğitim Okulu	İzmir
K9	K	Zihin Eng. Öğrt.	Trakya Üniversitesi	1 yıl	MEB Özel Eğitim Okulu	İzmir
K10	K	Zihin Eng. Öğrt.	Uludağ Üniversitesi	1 yıl	MEB Özel Eğitim Okulu	İzmir
K11	K	Zihin Eng. Öğrt.	Anadolu Üniversitesi	2 yıl	Özel Eğitim Rehabilitasyon Merkezi	İstanbul
K12	E	Zihin Eng. Öğrt.	Karadeniz Teknik Üniversitesi	1 yıl	Özel Eğitim Rehabilitasyon Merkezi	İstanbul
K13	E	Zihin Eng. Öğrt.	Marmara Üniversitesi	6 yıl	MEB Özel Eğitim Okulu	İstanbul
K14	K	İşitme Eng. Öğrt.	Anadolu Üniversitesi	16 yıl	MEB Özel Eğitim Okulu	Kocaeli

Verilerin Toplanması

Veriler yarı yapılandırılmış görüşmelerle toplanmış ve betimsel analiz kullanılarak analiz edilmiştir. Görüşme nitel araştırmalarda en çok kullanılan veri toplama aracıdır. Görüşmeler yoluyla deneyimler, tutumlar, düşünceler, niyetler, yorumlar, zihinsel algılar ve tepkiler gibi gözlenemeyeni anlamaya çalışırız (Yıldırım ve Şimşek, 2008, s. 120). Araştırmacılar tarafından yapılan alanyazın taraması sonucu 7 açık uçlu görüşme sorusu oluşturulmuş ve uzman görüşü alınmıştır. Görüşmeler, çoğunlukla yüz yüze yapılmakla birlikte telefon gibi anında ses ve resim iletilicileriyle de yapılabilmektedir (Karasar, 2004). 14 katılımcı ile gerçekleştirilen tüm

görüşmeler telefonla gerçekleştirilmiş, 167'17" sürmüştür ve toplam 31 sayfa veri elde edilmiştir. Görüşmeler sırasında çalışma grubundan sözlü izin alınarak ses kaydı alınmıştır.

Verilerin Analizi ve Yorumlanması

Veriler betimsel analiz kullanılarak analiz edilmiştir. Betimsel analiz yaklaşımında veriler önceden belirlenen temalara göre özetlenerek yorumlanır. Amaç, bulguları düzenlenmiş ve yorumlanmış bir şekilde okuyucuya sunmaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2008, s. 224). Betimsel analiz çerçevesinde görüşmelerin ses kayıtları yazılarak görüşme dökümleri hazırlanmıştır. Görüşme dökümlerine satır numaraları verilmiş, betimsel analiz için bir çerçeve oluşturulmuş ve tematik çerçeveye göre veriler işlenmiştir.

Geçerlilik ve Güvenilirlik

Araştırmanın raporlaştırılırken çalışma grubunun cevaplarından alıntılar yapılması ve alıntıların orijinal haliyle verilmesi araştırmanın geçerliliğini artırıcı önlemlerden biridir (Yıldırım ve Şimşek, 2008). Bulgular bölümünde çalışma grubunun görüşlerine yer verilerek araştırmanın geçerliliği sağlanmaya çalışılmıştır.

Araştırma verileri iki ayrı uzman tarafından bağımsız olarak kodlanıp kategoriler geliştirildikten yeniden düzenlenmiştir. Güvenilirlik, Miles ve Huberman'ın (1994) Güvenilirlik=[(Görüş Birliği):(Görüş Birliği+Görüş Ayrılığı)]X100 formülü kullanılarak hesaplanmıştır. Bu doğrultuda yapılan güvenilirlik analizinde çalışmanın güvenilirliği ortalama %95 olarak hesaplanmıştır.

Bulgular

Bu bölümde, AÇYE olan bireylerle çalışan özel eğitim öğretmenleri ile yapılan görüşmelerle elde edilen ve araştırmanın bulgularını oluşturan 7 tema ve her temanın alt temaları yer almaktadır. Araştırmanın temaları aşağıda sıralanmıştır:

1. Öğretmenlerin AÇYE konusunda bilgi ve becerileri
2. Öğretmenlerin AÇYE konusunda destek almak istedikleri alanlar
3. Yasal düzenlemeler
4. Öğrencilerin hangi uzmanlardan eğitim almaları gerektiği
5. Öğretmenlerin temel sorunları
6. Öğretmenlerin çözüm önerileri
7. Öğretmenlerin eklemek istedikleri konular

Öğretmenlerin AÇYE konusunda bilgi ve becerileri: Özel eğitim öğretmenlerine, AÇYE konusunda sahip oldukları bilgi ve becerilere ilişkin görüşleri sorulmuştur. Öğretmenlerin on biri yeterli bilgi ve beceriye sahip olmadığını, üçü sınırlı bilgi ve beceriye sahip olduğunu ifade etmiştir: K3, “*Tam olarak bilgi sahibi değilim, u çünkü alanım farklı, işitme. İu kendim özel eğitim öğretmeniyim, fakat farklı bi alan işitme engelliler olduğu için zihin engellilerle ilgili çok yeterli olarak görmüyorum kendimi*” (8; 6-8). K7, “*Kendimi şu an yeterli hissetmiyorum. Hani şu an kendimi yeterli hissediyor musunuz dersin uygulama açısından yeterli hissetmiyorum ama teorik olarak her bilgiye sahibim*” (18; 17-25). K11, “*... nasıl eğitim vermeliyim naapmalıyım bununla ilgili bi eğitim almadım*” (27; 9-10). K14, “*...ağır ve çoklu yetersizliği olan çocuklar hakkında çok fazla öyle u bi bilgi ve beceriye sahip olduğumu düşünmüyorum*” (33; 8-9).

K5, “*Akademik olarak yani çok fazla bi bilgi sahibi olduğumu düşünmüyorum. Üniversitede verilen dersler neticesinde hani çok fazla bi o dönemde böyle bi başlık üzerinde dersler verilmemişti. O konuda hani çok*

fazla bi bilgiye sahip değilim. Beceri olarak da bu öğrencilerle çalıştık ancak hani biraz daha karambole çalıştığımızı açıkça belirtebilirim yani” (13; 3-7).

Öğretmenlerin AÇYE konusunda destek almak istedikleri alanlar: Özel eğitim öğretmenlerine, AÇYE konusunda destek almak istedikleri alanlara ilişkin görüşleri sorulmuştur. Öğretmenlerin dokuzu uzman desteği, altısı bilgi desteği, üçü materyal desteğine ve ikisi de fiziksel altyapı desteğine ihtiyaç duyduklarını belirtmiştir: K13, “*Ya uzman desteği daha mantıklı, mesela ben zihin engelliler öğretmeniyim, bi işitme engelli hocasından destek almak isterim*” (31; 20-21). K3, “*Özellikle zihin engellilerin eğitimi konusunda ve SP’li çocuklarla ne yapılabilir bu konu hakkında bilgi sahibi olmak isterim*” (8; 21-22). K5, “*Hani önümüze sürülen materyaller yine yıllardır aynı çalışılan materyallerle çalışmak zorunda kalıyoruz hani kırılan yıpranmış olan materyaller bu süreç içerisinde değiştirilmiyor maalesef*” (13; 19-22). K6, “*Başka bi uzmandan destek almak isterdim*” (1; 26). K8, “*Tabi uzmanla çalışmak daha güzel olur*” (21; 24). K10, “*Dil ve konuşma terapisi, bu alanda ee çok ihtiyacı olan öğrencilerimiz oluyo, aynı şekilde fiziksel açıdan da mesela bi fizyoterapist yardımıyla belki bazı çalışmalar yardımları olabilir*” (26; 19-22). K11, “*Aslında bütün alanlarda destek almak gerekiyor. Hani çalıştığım ortam açısından, ortam, uzman ve materyal desteğine ihtiyacım var*” (27; 14-17).

K4, “*İlk başta galiba dil konuşma terapisiyle ilgili bi eğitim alıp kendimi o alanda geliştirmek isterim. Daha sonra yine bi fizyoterapistten süpervizyon alarak yine o şekilde bedensel yetersizliği olan öğrencilerle de çalışmak isterim. Daha sonra işitme engelli çocukların eğitimine yönelik bi eğitim alabilirim veya görme engelli çocuklar işte işaret dilini öğrenme olabilir hani bu gibi alanlarda eğitim almayı isterim. Bu şekilde*” (10; 32-39).

K12, “*Uzman desteği ve özellikle materyal desteğini almak isterdim ben açıkçası. Çünkü çocuklarla hangi materyalleri çalışmam gerektiğinde bazı sıkıntılar çekiyorum yeni olduğum için. Bir sürü materyal burada ama ben ne tür bi çalışma yapmam veyatta hangi materyalin neye yaradığını, bu konuda biraz sıkıntılarım var. Üniversitede bunun üzerinde duramadık biz yani bunun üzerine güzel bi eğitim alamadık, o yüzden sıkıntılarım var bu konuda*” (29; 21-27).

Yasal düzenlemeler: Özel eğitim öğretmenlerine, AÇYE olan bireylerin eğitimleriyle ilgili yasal düzenlemeler hakkında görüşleri sorulmuştur. Öğretmenlerin sekizi yasal düzenlemeler ile ilgili fikirlerinin olmadığını, üçü yasal düzenlemelerin eksik olduğunu, ikisi uygulama ile yasaların uyumsuz olduğunu ve biri yasal düzenlemelerin yeterli olduğunu belirtmiştir: K2, “*Açıkçası yasal düzenlemelerle ilgili çok bilgi sahibi değilim sanırım*” (6; 54). K3, “*Çok fazla bilgi sahibi değilim*” (8; 31). K11, “*Yeterli bulmuyorum yeterli değilim*” (27; 26).

K7, “*...İu yasalarda her şey hani kaleme alındığı şekilde uygulanabilse hani her şey yasalarda hiçbi açık yok, her şey çocukların eğitim alanları için çok uygun, hani koşullar belli, kaç öğretmenler çalışmalarını gerektiği belli, ama uygulama açısına geldiği zaman işte ülkemizde hani çok büyük yetersizlikler var*” (19; 53-58).

K12, “*Yasal düzenlemeler hakkında şu an için gayet iyileştirdiler. Eskiden zaten çok kötüydü şartlar, çocuklar şey aileleri çocuklarını eğitime bile göndermiyolardı ama şu özellikle dört beş yıl içerisinde baya bi yol kat edildi diye düşünüyorum en azından devletin sağlamış olduğu destekler arttı, işte aileye bakım ücreti olsun, ne biliyim eğitim ücreti falan her şeyi karşılıyorlar zaten ya eskiden çok kötüydü ama şu an bence çok güzel bi yolda gidildiğini düşünüyorum açıkçası. Ha tabi daha da iyi olabilir, yapılması gereken çok şey vardır ama şu an için gayet güzel olduğunu düşünüyorum ama tabii geliştirilmesi lazım*” (29; 31-39).

Öğrencilerin hangi uzmanlardan eğitim almaları gerektiği: Özel eğitim öğretmenlerine, AÇYE olan bireylerin kimlerden eğitim almaları gerektiği ile görüşleri sorulmuştur. Öğretmenlerin onu farklı alan uzmanlarının birlikte çalışması gerektiğini, dördü özel eğitim öğretmenlerinin AÇYE olan çocuklarla çalışması gerektiğini ifade etmiştir: K1, “*Yani tabiki kesinlikle özel eğitimcilerden eğitim almalarını düşünüyoruz ama bu konuda da yani bu alanda da hani bize ayriyeten kurslar açılabilir kurslar düzenlenebilir hani yani sonuçta sürekli kendimizi geliştirmemiz gerekiyor*” (2; 80-83). K3, “*Nerden, bu alandan mezun olan kişilerden eğitim*

almaları gerektiğini ve özellikle sınıf öğretmenlerine verilen sertifikalarla çalışan özel eğitimcilerin yeterli olmadığını düşünüyorum” (8; 40-42).

K2, “Şimdi yetersizliğine bağlı olarak bedensel yetersizliği varsa fizyoterapistten mutlaka u işitmeyle ilgili bi yetersizliği varsa odiyologdan görmeyle ilgili bi yetersizliği varsa braille alfabesini çözebiliyor olması bizimde bu konuyla ilgili tabii eğitim almış olmamız gerekiyor, hani braille alfabesini bizim de okuyabilmemiz gerekiyor. Çocuğun yetersizliğine bağlı olarak mutlaka ek destek alması şart bizimde sınıf içinde ona ekstradan zaman ayırmamız gerekiyor hangi yetersizliği varsa” (6; 61-69). K6, “Bi ekip olması gerektiğini düşünüyorum kesinlikle” (16; 49). K12, “Tabii ki de özel eğitim alan mezunu öğretmenlerinden bire bir olarak almalılar” (30; 58-59).

K4, “Mesela görme alanında uzmanlaşmış, hani o alanda bi eğitim almış, işitme alanında eğitim almış veya fizyoterapistler hepsi birlikte çalışabilir. Atıyorum mesela yaşam koçluğu sistemi var, şu an birazcık, ona benziyo işte bi öğrencinin bi öğretmeni olur, hani ondan sorumlu olan, bütün bilgilerini işte aile bilgilerini, demografik bilgiler işte çocuğun zihinsel durumu işte akademik becerileri, engel türü her şeyini çok iyi bilip, işte diğer öğretmenleri de yönlendirebilecek bi öğretmen önderliğinde bi ekip işi olarak çalışılabilir ve bence doğru olan da budur” (11; 63-73).

K9, “Ya tabii ki de alan mezunlarından eğitim almalarını düşünüyorum, gerektiğini ama işte fiziksel olarakta fizik tedavi uzmanlarından olabilir ya da okul öncesinden olabilir, bizim okulumuzda bi anasınıfı yok mesela, hani ilk gelen öğrencilerimiz için onlardan eğitim alması gerektiğini düşünüyorum” (23; 24-29).

Öğretmenlerin temel sorunları: Özel eğitim öğretmenlerine, AÇYE olan bireylerin eğitimleriyle ilgili temel sorunlar hakkında görüşleri sorulmuştur. Öğretmenlerin altısı alanda çalışan uzman sayısının yetersiz olduğunu, altısı fiziksel altyapıya ilişkin sorunlar olduğunu, dördü özel eğitim öğretmeni yetiştirmeye yönelik sorunlar olduğunu, üçü materyallere ilişkin sorunlar olduğunu, üçü ailelere ilişkin sorunlar olduğunu, üçü ekip çalışmasının yetersiz olduğunu, ikisi yasal düzenlemelerin yetersiz olduğunu, ikisi müfredata ilişkin sorunları, ikisi öğrencilerin yerleştirilmesine ilişkin sorunları, biri hizmet içi eğitimin yetersiz olduğunu ve biri özel eğitim öğretmeni olmayan kişilerin alanda çalışmasına ilişkin sorunlar olduğunu ifade etmiştir: K1, “... aslında hani işi bilmeyen insanların aslında özel eğitime el atmış olması” (3; 109), K2, “eğitim materyaliyle ilgili ciddi sıkıntılar var” (6; 92). K3, “... eğitim müfredatının olmaması (11; 56), normal müfredatta uygulanan okul kitapları bize gönderiliyo uu resmen bi komedi yaşıyoyu yani o çocuklar o kitaplardan hiç bişey anlamıyolar” (11; 58-60). K8, “Temel sorunlar, en büyük sorunumuz galiba bina yetersizliği diyebilirim belki bizim yaşadığımız sorun olarak bunu söyleyebilirim” (21; 46-48). K10, “... daha donanımlı eğitim ortamlarında, tamamen alanında uzman kişilerle çalışmak bence bu öncelikli olarak” (26; 56-58). K13, “Aa yaa temel sorun şu, en önemli sorun şu bence uu uzmanların yani çoklu engelli çocukların her engeliyle ilgili uzmanların bi araya gelerek çalışması gerektiğini düşünüyorum” (31; 34-36).

K5, “Mevzuat başlı başına bi problem aslında. Önceki sorulara verdiğim cevaplarda hani mevzuatta yapılması gereken değiştirilmesi gereken bu öğrencilerinde tekrar aynı buralara buralarda da öğrencilere yönelik çalışmalar yapılması gerekiyo. Ayrıca okullarda uygulanan programlar programlarımız çok açık değil. Sadece hani zihinsel engelli öğrencilere, işitme engelli öğrencilere yönelik programlarımız var. Bu öğrencilere yönelik de programların hazırlanması gerekiyo. İu programlar bazında bu şekilde. Onun dışında u başka ne diyebilirim” (14; 79-87), “... diğer branş öğretmenlerinin de bu okullarda çalışmaları gerektiği ve hani u çok fazla alım yapılmadığından dolayı da hani bu branştaki öğretmenlerin bu okullarda çalışmadığından dolayı hani yardımcı diğer branşları da ekleyebiliriz” (14; 90-95), “... işitme engelliler öğretmeni, görme engelliler öğretmeni, ne biliyim en fazla ihtiyacımız olan beden eğitimi öğretmeni, müzik öğretmeni, resim öğretmeni u bu tarz branşlarda çok eksiklikler var milli eğitim okullarında” (14; 97-100).

K7, “Alanda çok az hani teorik bilgi ya da hani bi kere üniversitelerde uygulama açısından çok fazla eğitim verilmiyor hani bu yüzden bu açıdan hani yeterli donanıma sahip olmayan öğretmenler de göreve başladığı zaman çocuklara yetmiyorlar. Hani başlangıçta öğretmenlerin yetersizliğinden kaynaklanan temel

sorunların olduğunu düşünüyorum. Ondan sonra okul koşulları yeterince hani çocukların düzeylerine uygun mesela tekerlekli sandalye kullanan bir birey için hani uygun rampaların olmadığı, fiziksel koşulların uygun olmadığı hani bu tip engellerle temel sorunlarla karşılaştıklarını düşünüyorum. Ailelerin eğitimi hani eğitim hakkında bilgilerinin yetersizliğinden dolayı, öğretmenden başka bi şeyler isteme tarzında hani mesela çocukları bizim elimizde sihirli bi değnek olup onları düzeltebileceğimizi düşünüyolar” (19; 95-110).

K11, “... çocukların yetersizlikleri göz önünde bulundurularak bi eğitim almıyolar ya da yetersizlikleri göz önünde bulundurularak bi eğitim kurumuna gitmiyolar ya aynen benim öğrencinin ağır derecede görme yetersizliği olmasına rağmen hani görme alanında eğitim veren bi kuruma devam etmiyo, aile de bunu çok fazla şey yapmıyo” (27; 44-51).

Öğretmenlerin çözüm önerileri: Özel eğitim öğretmenlerine, AÇYE olan bireylerin eğitimleriyle ilgili çözüm önerileri sorulmuştur. Öğretmenlerin beşi özel eğitim öğretmenlerine farklı yetersizlik alanlarında hizmet içi eğitim verilmesi gerektiğini, dördü AÇYE olan çocukların eğitiminde farklı alan uzmanlarının birlikte çalışması gerektiğini, üçü özel eğitim lisans programlarında uygulamanın artırılması gerektiğini, üçü fiziksel altyapının iyileştirilmesi gerektiğini, üçü aile eğitimi ve rehberliği yapılmasını gerektiğini, ikisi özel eğitim kurumlarının denetlenmesi gerektiğini, ikisi özel eğitim alanında çalışacak öğretmen sayısının artırılması gerektiğini, biri AÇYE olan çocuklara uygun müfredat hazırlanması gerektiğini, biri zümre öğretmenler toplantısının işlevsel hale getirilmesi gerektiğini ve biri materyal geliştirmenin önemini vurgulayarak çözüm önerilerini bildirmişlerdir:

K2, “Eğitmcilerinde eğitilmesi gerekiyor ki bizde kendi başımıza bişeyler yapabilelim” (7; 110), “Yani çözüm önerisi bakanlıkta bitiyö aslında hani çalıştayların yapılması gerekiyo, öğretmenlerin bilgilendirilmesi gerekiyo, en basitinden ilçelerde ve illerde zümre öğretmenler toplantısının yapıp, işte adam akıllı kararların alınıp, bunların bi üst basamaktaki organlara iletilip işte onların daha sonra toplantılara alınıp tekrar geri dönüşlerin yapılması gerekiyo ama maalesef ülkemizde bu tarz işlemlerde sıkıntılar olduğu için en basitinden ben İstanbul’da 3 senedir yaşıyorum, 3 senedir zümre öğretmenler toplantısı yapıldığını görmedim maalesef”, “Eğitmcilerinde eğitilmesi gerekiyor ki bizde kendi başımıza bişeyler yapabilelim” (7; 110-111). “Bir komisyon oluşturularak müfredatın düzenlenmesi, çocukların engel durumları göz önünde bulundurularak ve onların yine uzman kadroyla birlikte çocukların engellerine yönelik kitapların hazırlanması çocuklar için daha faydalı olucaktı” (7; 110-111).

K3, “Bir komisyon oluşturularak müfredatın düzenlenmesi, çocukların engel durumları göz önünde bulundurularak ve onların yine uzman kadroyla birlikte çocukların engellerine yönelik kitapların hazırlanması çocuklar için daha faydalı olucaktı” (9; 65-69)

K4, “... rehabilitasyon merkezlerinin çok iyi denetlenmesi lazım” (12; 113), “fiziki yapıların düzenlenmesi, çocuklara göre bi sistem oluşturulması yani bi düzen yok yani böyle u mesela en basit herkesin söylediği işte tuvaletlerde engelliler için yapılmış bi u ayrıca bi tuvalet yok, lavabo ellerini yıkamaları için bi düzen yok” (12; 120-124).

K5, “Yani çözüm önerisi bakanlıkta bitiyö aslında hani çalıştayların yapılması gerekiyo, öğretmenlerin bilgilendirilmesi gerekiyo, en basitinden ilçelerde ve illerde zümre öğretmenler toplantısının yapıp, işte adam akıllı kararların alınıp, bunların bi üst basamaktaki organlara iletilip işte onların daha sonra toplantılara alınıp tekrar geri dönüşlerin yapılması gerekiyo ama maalesef ülkemizde bu tarz işlemlerde sıkıntılar olduğu için en basitinden ben İstanbul’da 3 senedir yaşıyorum, 3 senedir zümre öğretmenler toplantısı yapıldığını görmedim maalesef” (15; 108-115).

K6, “Yoğunlaştırılmış aile eğitim programları diyorum kesinlikle ve uzmanlarında u işbirliğiyle çalışması için ekstra eğitimler yani Milli eğitimde hizmet içi eğitimler” (17; 85-87), “Ekip çalışması kesinlikle ekip çalışması, ailenin güçlendirilmesi ve aile ve eğitimcilerin aynı ortamda, uzun süre birlikte çalışarak bişeylerin öğrenmesi, öğrenilmesi gerektiğini düşünüyorum” (17; 91-93).

K7, "... özel eğitim alanına daha fazla hani özel eğitim alanına sahip müfettişlerin okulları gezip hani denetim yapmalarının hani daha faydalı olabileceğini düşünüyorum. Sonra üniversitelerdeki eğitimin temelden öğretmenleri yetiştirecek eğitimin hani teorik bilgiden çok uygulama alanına yönelik olarak yetiştirilmesi gerektiğini düşünüyorum ve eğer öğretmen diyelim okulda sorun yaşıyorsa hani yetemediğini düşünüyorsa hani uygun birimlere başvurduğu sürece hani destek ekibinde hani ona yardım edebileceğini, eğer böyle bi imkan sağlanabilse mesela dil ve konuşma terapisti benle beraber derse girebilse hani yeterli eleman yetiştirilebilse hani tüm bu sorunların ortadan kalkabileceğini düşünüyorum" (20; 119-133).

K11, "Ya bence şey olmalı ya özel eğitim bölümleri çoğalmalı, hani ayırmadan bütün yetersizlik alanlarıyla eğitim verilmeli ya da kurumlarda hem görme, hem işitme, hem zihin hem de hani fizyoterapi alanında eğitimlerin olması gerekiyo" (28; 54-58).

K12, "... ailelere rehberlik yapılması şart koşulmalı çünkü buna yönelik çalışmalar ben hiç bi yerde görmedim ne aileye olsun ne başka bi yerde olsun, kurumlarda da aynı şey geçerli. Bence ilk başta aileye rehberlik eğitimi verilmeli diye düşünüyorum." (30; 83-86).

K14, "Yani RAM'larla daha sıkı bir işbirliği yapılabilir. RAM'lar bilgilendirilebilir bu konuda artı işte bu şey mesela okullardaki rehber öğretmenler bilgilendirilebilir bu yetersizlikler konusunda, daha etkinleştirilebilir" (34; 93-96), "Yani hani velilere böyle uuh daha güzel bi şekilde aile eğitimi verilerek hani yönlendirmenin işte o şekilde daha uygun olabileceği belirtilebilir" (30; 100-102)

Öğretmenlerin eklemek istedikleri konular: Özel eğitim öğretmenlerine, konuyla ilgili eklemek istedikleri başka bir şey olup olmadığı sorulmuştur. Öğretmenlerin biri sınıf içinde yardımcı personel ihtiyaç duyduğunu bir diğeri ise AÇYE olan çocuklarla çalışan öğretmenlere yıpranma payı (ek ücret) verilmesi gerektiğini ifade etmiştir: K1, "çoklu yetersizlik sınıflarında da çalışmama rağmen hani gerçekten hiç bişey yapamadım, yardımcı personelim olmadığı için" (4; 172-173). K3, "... öğretmenlerin çalışma şartlarını göz önünde bulundurarak yıpranma paylarını tekrar geri verilirse çok iyi olacağını düşünüyorum" (9; 79-81).

Tartışma ve Sonuç

Bu araştırmanın amacı, AÇYE olan bireylerle çalışan özel eğitim öğretmenlerinin yaşadıkları sorunlara ilişkin görüşlerini belirlemektir. Araştırma soruları doğrultusunda, yaşanan problemlere ilişkin bulgulara ulaşılmıştır. Araştırma sonucunda, özel eğitim öğretmenlerinin AÇYE olan bireylere ilişkin yeterli bilgi ve beceriye sahip olmadığı bulgusuna ulaşılmıştır. Bu bulgunun, özel eğitim alanında yetişmiş öğretmenlerin nitelikleriyle ilgili genel sıkıntılarla (Güleç-Aslan ve Özbey, 2014) bağlantılı olduğu söylenebilir. Bunun yanında özel eğitim lisans programlarında AÇYE ile ilgili derslere ve öğretmenlik döneminde de AÇYE ile ilgili hizmet içi eğitimlere sınırlı sayıda yer verilmesi özel eğitim öğretmenlerinin bilgi ve beceri düzeylerinde eksikliklere yol açabilmektedir. Izen ve Brown (1991) tarafından yapılan çalışmada da AÇYE olan çocuklarla çalışan öğretmenlerin aldıkları lisans eğitimini AÇYE olan bireylerle çalışmak için yeterli görmediklerini göstermiştir. Karasu, Aykut ve Yılmaz (2014a) tarafından yapılan çalışmada hedefe yönelik olarak yapılacak hizmet içi eğitimlerin öğretmen yeterliklerini geliştirebileceği vurgulanmaktadır. Horrocks (2010), AÇYE olan bireylerle çalışan öğretmenlere çok bileşenli bir eğitim paketi yoluyla verilen hizmet içi eğitimde değerlendirme ve öğretim konuları ele alınmıştır. Ayrıca lisans döneminde, AÇYE ile ilgili alınan derslerin uygulamaya aktarılmaması da yaşanan sıkıntılarının nedenleri arasında sayılabilir.

Özel eğitim öğretmenlerinin AÇYE olan bireylerin eğitimleriyle ilgili temel sorunların başında alanda çalışan uzman sayısının yetersiz olması gelmektedir. Bunu fiziksel altyapıya ilişkin sorunlar, özel eğitim öğretmeni yetiştirmeye yönelik sorunlar, materyallere ilişkin sorunlar, ailelere ilişkin sorunlar, ekip çalışmasının yetersizliği, yasal düzenlemelerin yetersizliği, müfredata ilişkin sorunlar, öğrencilerin eğitim kurumlarına yerleştirilmesine ilişkin sorunlar, hizmet içi eğitimin yetersizliği ve özel eğitim öğretmeni olmayan kişilerin alanda çalışmasına ilişkin sorunlar takip etmektedir. Alanyazın incelendiğinde de özel eğitim öğretmenlerinin benzer problemlerle karşılaştığını görmekteyiz. Chalmers, Carter, Clayton ve Hook (1998) tarafından yapılan

çalışmada da ağır düzeyde yetersizliği olan bireylerle çalışan öğretmenlerin; yetersiz çalışan sayısı, yetersiz zaman ve yetersiz ödenekten kaynaklı problemler yaşadıklarını görmekteyiz. Kurumlardaki materyal yetersizliği, programlardaki eksiklikler, özelliklerini yeterince tanımadıkları çocuklarla çalışmak zorunda kalma, personel yetersizliği nedeniyle çocukların kişisel bakımını üstlenmek zorunda olmaları, bilgi ve beceri yönünden danışabilecekleri uzmanların bulunmaması gibi nedenler çalışma şartlarını zorlaştırmaktadır (Başaran, 2001). Özel eğitim öğretmen adayları da kuramsal bilgileri uygulamaya aktarmaya ilişkili sorunlar yaşadıklarını belirtmektedir (Aslan, 2014). Bununla birlikte özel eğitim alanında hizmet içi eğitim programları tam anlamıyla yürütülememektedir (Işık, Çiltaş ve Baş, 2010). Ayrıca özel eğitim okullarında işe yeni başlayan özel eğitim öğretmenlerine danışmanlık yapacak deneyimli özel eğitim öğretmeni sayısının oldukça az olması (Ergenekon, 2009), işe yeni başlayan özel eğitim öğretmenlerinin danışmanlık hizmeti alamamasına sebep olmaktadır.

Özel eğitim öğretmenlerinin AÇYE olan bireylerin eğitimleriyle ilgili çözüm önerileri ise; özel eğitim öğretmenlerine farklı yetersizlik alanlarında hizmet içi eğitim verilmesi, AÇYE olan bireylerin eğitiminde farklı alan uzmanlarının birlikte çalışması, özel eğitim lisans programlarında uygulamanın artırılması, fiziksel altyapının iyileştirilmesi, aile eğitimi ve rehberliği yapılması, özel eğitim kurumlarının denetlenmesi, özel eğitim alanında çalışacak öğretmen sayısının artırılması, AÇYE olan çocuklara uygun müfredat hazırlanması, zümre öğretmenler toplantısının işlevsel hale getirilmesi ve materyal geliştirmenin gerekliliği başlıkları altında toplanmaktadır. Özel eğitim öğretmenlerin lisans döneminde ve mesleğe başladıktan sonra ihtiyaçları doğrultusunda, özellikle uygulamalı eğitimlerle yetiştirilerek niteliklerinin artırılması gerekmektedir (Güleç-Aslan ve Özbey, 2014). Işık, Çiltaş ve Baş (2010) tarafından yapılan çalışmada da öğretmenlik uygulamalarının artırılması, öğretmen adaylarına hizmet öncesi eğitimleri sırasında alacakları derslerin mezuniyet sonrası için yeterli olacak şekilde düzenlenmesi ve seçmeli derslerin artırılması gerektiğini belirlenmiştir. Ergül, Baydık ve Demir (2013) tarafından yapılan çalışmada ise katılımcıların özel eğitim lisans programlarında yapılmasını en sık önerdikleri değişiklikler, öğretmenlik uygulamalarının sürelerinin uzatılması ve yaygınlaştırılması ile derslerin daha çok uygulamaya yönelik olması olmuştur. Dedeoğlu, Duralı ve Tanrıverdi Kış (2004) da eğitim fakültelerinde uygulama süresinin artırılması ve derslerin olabildiğince uygulamaya dayalı yapılması gerektiğini önermişlerdir.

Araştırmaya katılan özel eğitim öğretmenlerinin 12'si zihin engelliler öğretmenliği mezunu 2'si de işitme engelliler öğretmenliği mezunudur. Çalışma grubunda yer alan öğretmenlerin mezuniyet alanlarının eşitlenmemiş olmasının araştırmanın bir sınırlılığı olduğu söylenebilir.

Özel eğitim lisans programlarında ağır ve çoklu yetersizliğe yönelik derslerin sayılarının artırılması ve teorik derslerin uygulamalarla desteklenmesi önerilebilir. Alanda çalışan öğretmenlerin hizmet içi eğitimlerle desteklenmesi verilen eğitimin niteliğini artıracaktır. Ayrıca hizmet içi eğitim hizmeti içeriklerinin de öğretmenlerin çalıştıkları öğrencilerin özelliklerine göre belirlenmesi gerekmektedir. Bununla birlikte ağır ve çoklu yetersizlik alanına yönelik lisansüstü programlar açılarak alandaki uzman sayısı artırılabilir.

Sonuç olarak; özel eğitim öğretmenleri AÇYE hakkında yeterli bilgi ve beceriye sahip olmadıkları için öğretim süreçlerini planlarken sorunlar yaşamaktadır. Bununla birlikte öğretmenlerin yaşadıkları temel sorunlar; alanda çalışan uzman sayısının yetersiz olması, özel eğitim öğretmeni yetiştirmeye yönelik sorunlar, materyallere ilişkin sorunlar, ailelere ilişkin sorunlar, ekip çalışmasının yetersizliği, yasal düzenlemelerin yetersizliği, müfredatla ilişkin sorunlar, öğrencilerin eğitim kurumlarına yerleştirilmesine ilişkin sorunlar ve hizmet içi eğitimin yetersizliği olarak sıralanabilir. Öğretmenlerin yaşadıkları sorunların AÇYE olan öğrencilere sunulan eğitimin niteliğini düşürdüğü düşünülmektedir.

Kaynakça

- Akandere, M., Acar, M., & Baştuğ, G. (2009). Zihinsel ve fiziksel engelli çocuğa sahip anne ve babaların yaşam doyumu ve umutsuzluk düzeylerinin incelenmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 22(1), 23-32.
- Ayyıldız, E. (2012). *Çok engelli görmeyen çocuklar için söz öncesi iletişim becerileri ölçeği'nin geliştirilmesi*. (Yayımlanmamış doktora tezi). Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Bahçıvanoğlu-Yazıcı, A., & Akçin, N. (2014). Çoklu yetersizliği olan çocukların annelerinin çocuklarının gelişimlerine ilişkin görüşlerinin betimlenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)*, 15(2), 335-356
- Başaran, I. (2001). Özel eğitim kurumlarında çalışan öğretmenlerin çalışma koşulları. *Ege Eğitim Dergisi*, 1(1), 41-53.
- Brown, P., Stephenson, J., & Carter, M. (2014). Multicomponent training of teachers of students with severe disabilities. *Teacher Education and Special Education*, 37(4), 347-362.
- Chalmers, S. E., Carter, M., Clayton, M., & Hook, J. (1998). Education of students with high support needs: Teachers' perceptions of possible best practices, reported implementation and training needs. *Australasian Journal of Special Education*, 22(2), 76-94.
- Dedeoğlu, S., Duralı, S., & Tanrıverdi Kış, A. (2004). Özel eğitim bölümü zihin engelliler öğretmenliği anabilim dalı 3., 4. sınıf öğrencileri ve mezunlarının kendi bölüm programları, öğretmen yetiştirme ve eğitim fakülteleri ile ilgili düşünce ve önerileri. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 5(1), 47-55.
- Ekiz, D. (2003). *Eğitimde araştırma yöntem ve metodlarına giriş: Nitel, nicel ve eleştirel kuram metodolojileri*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Eldeniz Çetin, M. (2013). *Ağır ve çoklu yetersizliği olan bireylerin tercihlerinin değerlendirilmesi ve seçim yapma becerisinin öğretimi* (Yayımlanmamış doktora tezi). Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Ergenekon, Y. (2009). The support services being provided to the special education teachers in their first year. *Ankara University, Journal of Faculty of Educational Sciences*, 42(1), 215-239.
- Ergül, C., Baydık, B., & Demir, Ş. (2013). Özel eğitim öğretmen adaylarının ve öğretmenlerinin zihin engelliler öğretmenliği lisans programı yeterliklerine ilişkin görüşleri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 13(1), 1-24.
- Güleç Aslan, Y. (2014). Zihin engelliler öğretmenliği programındaki öğretmen adaylarının otizm spektrum bozukluğuna ilişkin deneyim ve algıları. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 22(3), 869-896.
- Güleç-Aslan, Y., & Özbey, F. (2014). Vaka araştırması: Özel eğitim alanında çalışan öğretmenlerin sorunları ve ihtiyaçları. *Journal of International Social Research*, 7(31), 639-654.
- Hiroyuki, S. (2008). Support for teachers of education for children with multiple disabilities through school consultation. *Tin NISE Bulletin*, 27(9), 27-35.
- Horrocks, E. L. (2010). The effects of in-service teacher training on correct implementation of assessment and instructional procedures for teachers of individuals with profound multiple disabilities *All Graduate Theses and Dissertations*, 587.

- Işık, A., Çiltaş, A., & Baş, F. (2010). Öğretmen yetiştirme ve öğretmenlik mesleği/teacher training and teaching profession. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 14(1), 53-62.
- Izen, C. L., & Brown, F. (1991). Education and treatment needs of students with profound, multiply handicapping, and medically fragile conditions: A survey of teachers' perceptions. *Journal of the Association for Persons with Severe Handicaps*, 16(2), 94-103.
- Karasar, N. (2005) *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel
- Karasu, N., Aykut, Ç., & Yılmaz, B. (2014a). Zihin engelliler öğretmenlerinin hizmet içi eğitim ihtiyaçlarının belirlenmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 15(1), 41-53.
- Karasu, N., Aykut, Ç., & Yılmaz, B. (2014b). Zihin Engellilerin Eğitimi Anabilim Dalı öğretmen yetiştirme programı üzerine öğretmen görüşlerinin incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 29(4), 129-142
- Lacey, P., & Oyvry, C. (2013). People with profound & multiple learning disabilities: A collaborative approach to meeting. *Routledge*.
- Miles, M. B., & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis*. Thousand Oaks, CA: Sage Publication.
- Pletsch, M. (2015). Multiple disabilities: Teacher training and teaching-learning processes. *Cadernos De Pesquisa*, 45(155), 11-27.
- Sardohan-Yıldırım, E., & Akçamete, G. (2014). Çoklu yetersizliği olan çocuğa sahip annelerin erken çocukluk özel eğitimi hizmetleri sürecinde karşılaştıkları güçlüklerin belirlenmesi. *Cumhuriyet International Journal of Education*, 3(1), 74-89.
- Simmons, B., & Watson, D. (2014). *Pml'd ambiguity : Articulating the life-worlds of children with profound and multiple learning disabilities*. London, Gbr: Karnac Books.
- Şafak, P., & Uyar, D. (2015). Ağır ve çoklu yetersizliği olan çocuklara seçim yapma becerisinin öğretimi. *International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 10(3), 779-798.
- Şafak, P., Çetin, M. E., & Kot, M. (2015). Siblings attitudes towards persons with severe/profound and multiple disabilities in turkey. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 191, 2083-2088.
- Şafak, P., Yılmaz, H. C. & Ülger Demiryürek, P. (2016). Using Multisensory Storytelling (MSST) to increasing listening comprehension for students with multiple disabilities include visual impairment (MDVI), *Multidisciplinary Academic Conference on Education*. Paper presented at the meeting of the Multidisciplinary Academic Conference on Education, Prague, Czech Republic.
- Wendorf, T. L. (1999). *How to improve the quality of education for students with severe multiple disabilities through increased teacher involvement, putting the teacher in the driver seat*. Networked Digital Library of Theses & Dissertations (Doctoral dissertation, Royal Roads University). Retrieved from <http://elibrary.ru/item.asp?id=5455132>
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2006). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (6. baskı). Ankara: Seçkin yayınevi.

Ankara University Faculty of Educational Sciences Journal of Special Education

Year: 2017, Volume: 18, No:1, Page No: 45-59

DOI: 10.21565/ozelegitimdergisi.296901

RESEARCH

Received Date: 02.09.16

Accepted Date: 13.02.17

OnlineFirst: 09.03.17

Identification of the Problems Had by the Special Education Teachers Working with Children That Have Severe and Multiple Disabilities (SMD)

Sakine Adıgüzel*

Uludağ University

Mine Kızır**

Muğla Sıtkı Koçman University

Emine Eratay***

Abant İzzet Baysal University

Abstract

This research was conducted to identify the problems encountered by special education teachers working with children that have severe and multiple disabilities. 14 special education teachers, had semi-structured interviews who are graduated from special education department and working with students that have severe and multiple disabilities. Transcripts of the interviews were prepared by transcription of the audio recordings of the interviews. The data was analyzed by descriptive analysis method. Mainly, the findings indicate that special education teachers do not have adequate knowledge and skills related with SMD, the number of specialists working in the field is insufficient, there are problems related with the training of special education teachers, team work is limited, the legal arrangements are inefficient, there are problems related with the placement of students in education institutions in-service education is inefficient and there are problems related with the curriculum. Based on the findings of the study increasing the number of courses regarding the children that have severe and multiple disabilities in special education undergraduate programs, and supporting theoretical lessons with applications, providing teachers working in the field with in-service trainings, and increasing the number of specialists in the field by starting graduate programs regarding the field of severe and multiple disabilities may be recommended.

Keywords: Severe and multiple disabilities, special education teacher, the problems teachers have, teacher's competence

Recommended Citation

Adıgüzel, S., Kızır, M., & Eratay, E. (2017). Identification of the problems had by the special education teachers working with children that have severe and multiple disabilities (SMD). *Ankara University Faculty of Educational Sciences Journal of Special Education*, 18(1), 45-59.

***Corresponding Author:** Lecturer, Uludağ University, Department of Special Education, Bursa, E-mail: sakinealacayir@gmail.com

**Lecturer, Muğla Sıtkı Koçman University, Department of Special Education, Muğla, E-mail: minekizir@gmail.com

***Assoc. Prof., Abant İzzet Baysal University, Department of Special Education, Bolu, E-mail: eratay_e@ibu.edu.tr

Individuals with severe and multiple disabilities (SMD) have several disabilities, one of these is mental retardation at a severe level. The case of having more than one disability usually involves emotional and physical disabilities; in addition it can be related with autism spectrum disorder. (Laces and Oyvry, 2013 s.ix). Working with individuals with severe and multiple disabilities require a team work in the services to be provided due to the diversity of the health, social care and learning requirements (Lacey and Oyvry, 2013 s.ix). One of the members of the team which will provide services to individuals with SMD is the special education teachers.

Changing teacher competences urge the teachers towards acquiring knowledge and skills in different fields (Karasu et al., 2014a). One of these fields is the teacher's competency related with students with severe and multiple disabilities (Brown et al. 2014). In the study conducted by Wendorf (1999) to identify the needs of teachers working with children with severe and multiple disabilities, it is found that teachers have developed unique teaching strategies for the students rather than general teaching strategies and they needed an interdisciplinary teamwork, in which the roles are identified clearly.

This study which is carried out to identify the problems had by special education teachers is considered important in terms of providing solution recommendations for existing problems and description of the existing condition for improvement of the services provided to individuals with SMD.

The study seeks the answers to the following questions.

1. What are the opinions of special education teachers on the knowledge and skills they have on the subject of SMD?
2. What are the points that special education teachers would like to receive support in terms of SMD?
3. What are the opinions of special education teachers related with legal regulations?
4. What are the opinions of special education teachers on which specialists should be employed in the education of students?
5. What are the main problems of special education teachers?
6. What are the solution recommendations of special education teachers?

Method

In this qualitative research data was obtained with semi-structured interviews and it was analyzed using descriptive analysis. 7 open-ended interview questions were prepared as a result of the review of literature made by researchers. 14 special education teachers working with children with severe and multiple disabilities participated in the study. The participants were interviewed on the phone. The interviews were recorded with the permission of the participants. Within the framework of descriptive analysis the audio recordings of the interviews were turned into texts and interview transcriptions were prepared. The interview transcriptions were given line numbers and descriptive analysis was made. The reliability of the study was calculated as 95% in the reliability analysis.

Results

7 themes and sub-themes of theme obtained by the interviews had by the special education teachers working with children with SMD and constitutes the findings of the research were determined. 11 special education teachers have stated that they did not have sufficient knowledge and skills related with SMD while three of them stated that they had limited knowledge and skill related with SMD. Nine of the teachers stated that they need specialist support, and six of them needed information support while the other three needed material support and two of them needed physical infrastructure support.

Eight of the teachers stated that they did not have any idea about official regulations while three of them said the legal regulations are insufficient and the other two stated that the legal practice and laws are incompatible and one of them said that legal regulations are sufficient. Ten of the teachers stated that specialists from different fields need to work together and four teachers said that special education teachers should work with children with SMD.

When the special education teachers are asked about their views on the basic problems regarding the education of the individuals with SMD, such answers like insufficient number of specialists working in the field, problems related with physical infrastructure, problems related with training of special education teachers, problems related with materials, problems related with families, inefficiency of team work, inefficiency of legal regulations, problems related with curriculum, problems related with placement of students, inefficiency of in-service training and employment of persons who are not special education teachers were given.

When the special education teachers are asked about their views on solution offers regarding the education of the individuals with SMD, they made suggestions emphasizing providing in-service training to special education teachers in different fields of incompetence, cooperation of specialists from different fields in the education of children with SMD, the need to increase the applications in undergraduate studies on special education, improvement of physical infrastructure, providing family training and counseling, inspection of special education institutions, increasing the number of teachers to be employed in the field of special education, preparation of a curriculum suitable for children with SMD, the need to make the group teacher meetings functional and the importance of material development.

Discussion and Conclusion

Findings of the study indicate that the special education teachers do not have adequate knowledge and skills related with children with SMD. It can be said that this is associated with general difficulties related with the qualifications of teachers trained in the field of special education (Güleç-Aslan ve Özbey, 2014). Furthermore, limited scope of courses related with SMD provided in the special education undergraduate program and limited number of in-service trainings related with SMD during teaching period lead to inefficiencies in the knowledge and skill levels of special education teachers. It is emphasized in the study by Karasu et al., 2014a that teachers' competence can be improved with target oriented in-service training. Furthermore, the fact that courses taken related with SMD during undergraduate studies were not put into practice may be listed among the reasons of the difficulties.

Special education teachers have problems while planning the teaching processes as they do not have sufficient knowledge and skills on SMD. Problems of the teachers lead to reduction of the quality of the education provided to students with SMD.

Increase in the number of courses on severe multiple disabilities and supporting of the theoretical courses with practices may be recommended for special education undergraduate programs. Furthermore, supporting the teachers working in the field with in-service training will increase the quality of the education provided. Contents of the in-service training must be established according to the needs of the students who the teachers work with. The number of specialists may be increased in the field by opening undergraduate programs on the field of severe and multiple disabilities.